

*Давидюк Т.В., д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і аудиту
Харківський інститут банківської справи Університету банківської
справи Національного банку України (м. Київ)*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНАХ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І АУДИТУ

Протягом багатьох десятиріч головним завданням вітчизняного бухгалтерського обліку було забезпечення збереження соціалістичної власності. Бухгалтер офіційно розглядався як державний контролер. Його діяльність обмежувалась, як правило, обліком витрат, калькуляцією собівартості, контролем за зберіганням соціалістичної власності і визначенням ступеня виконання планових показників. Поняття прибутку, збитку, втраченої користі та багато інших мали переважно абстрактний характер. Зараз ці поняття наповнені реальним змістом і для власників підприємств, і для бухгалтерів [1], адже на даному етапі прослідковуються структурні зміни, що передбачають удосконалення безпосередньо функцій самого бухгалтера. Завдання бухгалтера або бухгалтерської служби полягає у формуванні якісної, достовірної й повної інформації про ведення господарської діяльності та її результати. Її правильне використання дозволяє розробити оптимальні управлінські та фінансові рішення.

Відповідно до “Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників” [3] визначено, що для обіймання посади головного бухгалтера, начальника (завідувача) відділу (управління) бухгалтерського обліку кваліфікаційними вимогами є: повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст), післядипломна освіта в галузі управління; стаж бухгалтерської роботи за професіями керівників нижнього рівня: для магістра – не менше двох років, спеціаліста – не менше трьох років. Для завідувача сектору у відділі (управлінні) бухгалтерського обліку: вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст); стаж бухгалтерської роботи: для магістра – не менше двох років, спеціаліста – не менше трьох років. Звичайно, для успішної роботи бухгалтером, окрім відповідної освіти, потрібно мати схильність до бухгалтерської справи.

Обов'язки, що покладаються на головного бухгалтера і апарат бухгалтерії, вимагають від усіх облікових працівників глибоких професійних знань, вдумливого ставлення до справи, принципості, стійкості у відстоюванні норм законності [6]. Згідно з твердженням Я.В. Соколова, професійне судження є “думкою, добросовісно висловленою професійним бухгалтером стосовно господарської ситуації і корисною як для її опису, так і для прийняття дієвих управлінських рішень” [7]. Ключовим поняттям в цьому визначенні, з точки зору

бухгалтерської професії, є добросовісність бухгалтера. Ця категорія відноситься до розряду моральних. Згідно з тлумачним словником Ожегова С.І. “добросовісний” означає “чесно виконуючий свої зобов’язання, обов’язки” [6, с. 165]. Стосовно бухгалтерської професії це означає, що бухгалтеру при прийнятті рішень необхідно бути достатньо професійним та об’єктивним. Він не повинен орієнтуватися на власну вигоду чи на інтереси будь-кого з учасників господарського процесу [4].

Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників [3] визначив серед усіх інших кваліфікаційних характеристик головного бухгалтера обов’язки з поліпшення системи інформаційного забезпечення управління та шляхів проходження обробленої інформації до виконавців. Звідси слідує, що бухгалтер, безпосередньо виконуючи свої посадові обов’язки, має справу не тільки з веденням бухгалтерського обліку, а й бере активну участь у підготовці альтернативних варіантів прийняття управлінських рішень з розробки стратегії розвитку суб’єкта господарювання. Підтвердженням цих слів є положення міжнародних стандартів освіти, у вступі до яких зазначено: “Професійні бухгалтери дедалі частіше повинні бути технічними експортерами, які мають блискучі комунікативні навички і здатні відповідати вимогам щодо інформації та складання звітності, які висуває нова економіка, що ґрунтується на знаннях” [2].

Не менша роль обізнаності облікових працівників у системі захисту економічної безпеки окремого суб’єкта господарювання. Так, знання бухгалтера в частині моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємства дозволяє генерувати достовірну та релевантну інформацію про внутрішні бізнес-процеси та зовнішнє середовище діяльності підприємства для оцінки його конкурентних переваг, управління ризиками, виявлення та попередження загроз безпечній діяльності та сталому розвитку підприємства. Виступаючи частиною загальної інформаційної системи управління підприємством, вміння бухгалтера вчасно й достовірно сформулювати й проаналізувати масив обліково-аналітичної інформації служить базисом для забезпечення економічної безпеки підприємства, яка за сучасних умов зростаючої конкурентоспроможності бізнесу, набуває властивостей інформаційних систем стратегічного типу.

За таких умов вимоги до професійних якостей бухгалтера зміщуються в сторону підвищення інформативності обліково-аналітичної бази при управлінні ризиками, підсилення достовірності та прозорості фінансової звітності для підтримки стійкого функціонування та розвитку підприємства в умовах існування багаточисельних ризиків та загроз діяльності. Отже, на бухгалтера покладаються функції з формування такого масиву обліково-аналітичного матеріалу та контрольних процедур,

який забезпечував би функціонування системи економічної безпеки підприємства на перспективу.

Позитивним вважаємо те, що сьогодні освітньо-професійні програми підготовки бакалавра більше уваги приділяє професійній спрямованості підготовки фахівців економічної служби підприємства, тобто професія бухгалтера не обмежується бухгалтерією, а є масштабнішою. При цьому погоджуємося з думкою С.О. Левицької, що потребує доповнень змістовна наповненість дисциплін (насамперед, нормативних): поглиблення навичок з питань прийняття обґрунтованого професійного судження, ознайомлення з практичним застосуванням контрольних-аналітичних процедур в розрізі підприємницької діяльності, моделювання ділових ігор та ситуаційних завдань тощо [5, с. 230].

Вважаємо за доцільне пропонувати до включення до варіативної частини ОПП підготовки магістра спеціальності “Облік і аудит” дисципліни “Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки на підприємстві”. Розширений зміст дисципліни вбачаємо наступний: 1) принципи організації та функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства, установи, організації; 2) організація обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб’єктів господарської діяльності; 3) обліково-аналітична діяльність у системі забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб’єктів господарської діяльності; 4) обліково-аналітична інформація в структурі забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб’єктів господарської діяльності; 5) підсистема обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства; 6) використання сучасних методик обліку та аналізу при забезпеченні функціонування системи економічної безпеки господарської діяльності; 7) механізм обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства; 8) вимоги до професійних якостей та зміст діяльності аналітика з обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Отже, формування якісного професійного судження щодо шляхів використання обліково-аналітичної інформації в процесі управління економічною безпекою підприємства передбачає серйозну підготовку фахівця, яка можлива тільки при високому рівні професійної бухгалтерської освіти. Необхідним є підготовка достатньої кількості фахівців, які розуміють концепції і конкретні правила формування інформації в бухгалтерському обліку і звітності та володіють сучасними навиками ведення бухгалтерського обліку, підготовки і аудиту бухгалтерської звітності в цілях забезпечення ефективного управління економічною безпекою підприємства.

Список використаної літератури

1. Бухгалтерська професія та її майбутнє / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-2715-5.html>
2. Гуцалюк О.М. Сучасний бухгалтер: його роль та місце в світі / О.М. Гуцалюк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/gutsalyuk-om-suchasniy-buhgalter-yogo-rol-ta-mistse-v-sviti/>
3. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників, затверджений Міністерством праці та соціальної політики України від 28.11.2001 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtkr.com.ua/show/1cid01175.html>
4. Коробова Н.М. Професійне судження бухгалтера та його місце в організації обліку на сільськогосподарському підприємстві / Н.М. Коробова. – Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 1. – С. 51-54.
5. Левицька С.О. Професійний рівень бухгалтера: критерії оцінки, вимоги до підготовки, система підвищення кваліфікації / С.О. Левицька // Наукові записки. Серія “Економіка”. – 2010. – Вип. 13. – С. 230-238.
6. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка / Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. – М., 1996. – 928 с.
7. Соколов Я.В. Профессиональное суждение бухгалтера: итоги минувшего века / Я.В. Соколов, Т.О. Терентьева // Бухгалтерский учет. – 2001. – № 12. – С. 53–57.